

Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут людини

(назва інституту, факультету, коледжу)

Кафедра практичної психології

(назва кафедри, циклової комісії)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи Жильцов О. Б.
« 14 » 02 20 19 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Консультування осіб з віктимною поведінкою

(повна назва навчальної дисципліни за навчальним планом)

для студентів

спеціальності 053 Психологія
(шифр і назва спеціальності (тей))

освітнього рівня другого (магістерського)
(назва освітнього рівня, ОКР)

освітньої програми 053.00.02 Практична психологія
(шифр і назва освітньої програми)

спеціалізації Консультативна психологія
(за наявності) (назва спеціалізації)

Київ – 2019

Розробники: Клібайс Тетяна Володимирівна, кандидат психологічних наук,
доцент кафедри практичної психології.

Викладачі: Клібайс Тетяна Володимирівна, кандидат психологічних наук,
доцент кафедри практичної психології.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри практичної психології.

Протокол від 20.12.2018 р. № 13.

Завідувач кафедри _____ (О.М. Лозова)

(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми з практичної психології магістерського рівня вищої освіти

21.12.2018 р.

Керівник освітньої програми _____ (О.М.Лозова)

(підпис)

Робочу програму перевірено

04.02.2019 р.

Заступник директора/декана _____ (Р.О. Павлюк)

(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120	
Курс	5	5
Семестр	10	10
Кількість змістових модулів з розподілом:		
Обсяг кредитів	4	4
Обсяг годин, в тому числі:	120 год.	
Аудиторні	32 год.	16 год.
Модульний контроль	8 год.	-
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	80 год.	104
Форма семестрового контролю	залік	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета даного курсу полягає у формуванні знань щодо змісту, видів, психологічних чинників та психологічних особливостей корекції віктимної поведінки особистості, а також сприяння розвитку відповідних умінь та навичок. При цьому основними завданнями курсу є:

- забезпечити засвоєння основних віктимологічних понять;
- визначити психологічні чинники їх виникнення;
- висвітлити особливості діяльності психолога з профілактики та корекції віктимної поведінки.
- розвивати практичні навички діагностики та консультування людей з віктимною поведінкою.

3. Результати навчання за дисципліною

Вивчивши курс «Консультування осіб з віктимною поведінкою» студент повинен:

Знання:

- психологічний зміст поняття “віктимна поведінка”;
- форми прояву віктимної поведінки;
- чинники виникнення віктимної поведінки особистості;
- вікові і гендерні особливості прояву віктимної поведінки особистості;
- принципи, стадії, методи психологічної діагностики віктимної поведінки та її чинників;
- особливості діяльності психолога щодо корекції віктимної поведінки

особистості.

- основні напрями соціально-психологічної реабілітації особистості з віктимною поведінкою.

Компетентності:

- виявляти зміст і види віктимної поведінки особистості;
- визначати фактори, що сприяють відхиленням у поведінці особистості;
- використовувати методи психологічної діагностики особистості з віктимною поведінкою;
- надавати психологічну допомогу особистості з віктимною поведінкою, у тому числі по телефону довіри і в анонімному консультуванні.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1 «Детермінанти розвитку віктимної поведінки»							
Тема 1. Зміст і форми віктимної поведінки особистості.	19	2	2	-	-	-	15
Тема 2. Формування віктимної поведінки особистості.	14	2	2	-	-	-	10
Модульний контроль	2						
Разом	35	4	4	-	-	-	25
Змістовий модуль 2 «Методи діагностики віктимності»							
Тема 3. Психологічна діагностика особистості з віктимною поведінкою.	23	4	4	-	-	-	15
Модульний контроль	2						
Разом	25	4	4	-	-	-	15
Змістовий модуль 3 «Психологічні основи консультування осіб з віктимною поведінкою»							
Тема 4. Психологічні особливості консультування осіб з віктимною поведінкою	14	2	2	-	-	-	10
Тема 5. Особливості консультування осіб з віктимною поведінкою у різних психотерапевтичних підходах.	14	2	2	-	-	-	10
Модульний контроль	2						
Разом	30	4	4	-	-	-	20
Змістовий модуль 4 «Консультування осіб з різними типами віктимної поведінки»							
Тема 6. Консультування жертв насилля.	14	2	2	-	-	-	10

Тема 7. Консультування учасників деструктивних культур.	14	2	2	-	-	-	10
Модульний контроль	2						
Разом	30	4	4	-	-	-	20
Підготовка та проходження контрольних заходів							
Усього	120	16	16	-	-	-	80

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 «ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ»

Тема 1. Зміст і форми віктимної поведінки особистості.

Поняття про віктимну поведінку. Відхилення поведінки від соціальних і моральних норм. Віктимна поведінка. Віктимна поведінка як наслідок компенсації почуття неповноцінності (А.Адлер. Е. Еріксон), незадоволення потреби в самоповазі (А. Маслоу). Теоретичні підходи до пояснення феномену психологічної жертви. Психологічний аналіз сутності понять: «віктимність», «віктимізація», «віктимна ситуація», «віктимогенний потенціал», «віктимна поведінка». Форми прояву та етапи розвитку віктимної поведінки.

Основні поняття теми: віктимність, віктимізація, віктимна ситуація, віктимогенний потенціал, віктимна поведінка, почуття неповноцінності, психологічна жертва.

Тема 2. Формування віктимної поведінки особистості.

1. Групи факторів, що зумовлюють віктимну поведінку особистості.
2. Соціальні фактори. Феномен “порівняльної депривації”.
3. Індивідуально-психологічні чинники віктимної поведінки: неадекватна самооцінка і рівень домагань, підвищений рівень тривожності, агресивність, ціннісні орієнтації, відставання в загальному розвитку, фізичні вади.
4. Роль сім’ї формуванні віктимної поведінки: неадекватні стилі виховання, «патогенна батьківська функція», емоційний симбіоз, порушення формування автономності, порушення розвитку Я-концепції та інш.

Основні поняття теми: порівняльна депривація, тривожність, агресивність, ціннісні орієнтації, самооцінка, рівень домагань, стилі виховання, «патогенна батьківська функція», емоційний симбіоз.

Семінарське заняття 1. Зміст і форми віктимної поведінки особистості.

Семінарське заняття 2. Формування віктимної поведінки особистості.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 «МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ ВІКТИМНОСТІ»

Тема 3. Психологічна діагностика особистості з віктимною поведінкою (4 години).

Стадії діагностики: попередня стадія (виявлення зовнішніх особливостей віктимної поведінки, попереднє формулювання гіпотези щодо можливих причин віктимної поведінки), стадія уточнення (аналіз соціально-психологічних, педагогічних та індивідуально-психологічних чинників віктимної поведінки), заключна стадія (вивчення індивідуально-психологічних якостей особистості, її фізичного і психічного здоров'я з метою уточнення причин віктимної поведінки й прогнозування тенденцій особистісного розвитку). Методи психологічної діагностики віктимної поведінки. Особливості спостереження, тестування, опитування.

Основні поняття теми: діагностика, методи діагностики, психічне здоров'я, соціально-психологічні, педагогічні, індивідуально-психологічні чинники віктимної поведінки, особистісний розвиток.

Семінарське заняття 3 Психологічна діагностика особистості з віктимною поведінкою (4 години).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 «ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КОНСУЛЬТУВАННЯ ОСІБ З ВІКТИМНОЮ ПОВЕДІНКОЮ»

Тема 4. Психологічні особливості консультування осіб з віктимною поведінкою.

Принципи консультування осіб з віктимною поведінкою. Етапи консультативного процесу. Робота з позицією «Жертви», робота з «супротивами» клієнта.

Основні поняття теми: позиція жертви, порадника, агресора, супротиви, віктимна поведінка, трикутник Карпмана.

Тема 5. Особливості консультування осіб з віктимною поведінкою у різних психотерапевтичних підходах.

Індивідуальна психологія А. Адлера. Логотерапія В. Франкла. Раціонально-емотивна терапія А. Елліса. Реальнісна терапія У. Гласера.

Основні поняття теми: комплекс неповноцінності, компенсація, соціальний інтерес, спрямованість до переваги, стиль життя, сенс життя, парадоксальна інтенція, дереклексія, логоаналіз, цінності творчості, цінності переживання, цінності відносин, ірраціональні переконання, АВС-модель.

Семінарське заняття 4. Психологічні особливості консультування осіб з віктимною поведінкою.

Семінарське заняття 5. Особливості консультування осіб з віктимною поведінкою у різних психотерапевтичних підходах.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4 «КОНСУЛЬТУВАННЯ ОСІБ З РІЗНИМИ ТИПАМИ ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ»

Тема 6. Консультування жертв насилля.

Типи насилля. Принципи та завдання консультування жертв насилля. Особливості допомоги дітям-жертвам сімейного насилля. Консультування жінок-жертв згвалтування.

Основні поняття теми: насилля, жертви сімейного насилля, психологічна травма, посттравматичний стресовий розлад, психологічна інтервенція, кризова інтервенція, дебрифінг.

Тема 7. Консультування учасників деструктивних культів.

Ознаки впливу деструктивного культу. Фази втягнення в деструктивну секту, техніки та моделі, що використовуються в деструктивних культах з метою маніпуляції свідомістю.

Основні поняття теми: секта, деструктивний культ, маніпуляція свідомістю, депрограмування, реформування мислення.

Семінарське заняття 6. Консультування жертв насилля.

Семінарське заняття 7. Консультування учасників деструктивних культів.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів за
Відвідування лекцій	1	2	2	2	2	2	2	2	2
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2	2	2
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20	2	20	2	20
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10	2	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-				

Разом	9	59	9	59	9	59	9	59
Максимальна кількість балів: 236								
Розрахунок коефіцієнта: 2,36 (236:100)								

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії їх оцінювання

Самостійна робота до модулю 1:

1. Скласти таблицю «Прояви віктимної поведінки на кожному етапі її розвитку».
2. Скласти блок-схему «Соціальні фактори віктимної поведінки».

Самостійна робота до модулю 2:

1. Описати аналіз віктимної поведінки обраної вами особи, відповідно до стадій діагностики: попередня стадія (виявлення зовнішніх особливостей віктимної поведінки, попереднє формулювання гіпотези щодо можливих причин віктимної поведінки), стадія уточнення (аналіз соціально-психологічних, педагогічних та індивідуально-психологічних чинників віктимної поведінки), заключна стадія (вивчення індивідуально-психологічних якостей особистості, її фізичного і психічного здоров'я з метою уточнення причин віктимної поведінки й прогнозування тенденцій особистісного розвитку).
2. За результатами аналізу підібрати методи діагностики віктимної поведінки.

Самостійна робота до модулю 3.

Підготуйте поетапну схему консультативної роботи з особою з віктимною поведінкою в залежності від особистісних властивостей конкретного клієнта (див. сам. роботу №2), його проблематики та обраного вами психотерапевтичного підходу.

Самостійна робота до модулю 4.

Розробити блок-схему послідовності ваших дій у випадку допомоги жертвам насилля «Мета і стадії психологічної допомоги жертвам насилля» (на вибір: дітям, жінкам, учасникам деструктивних культів).

Критерії оцінювання:

1. Подана студентом робота повністю відповідає поставленому завданню – 2 б.
2. Всі завдання самостійної роботи виконані повністю – 1 б.
3. В роботі виконано глибокий аналіз інформації – 1 б.
4. Робота подана на перевірку вчасно – 1 б.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Формою модульного контролю є тестові завдання. За кожну правильну відповідь на завдання студент отримує один бал. Максимальний бал за модульну контрольну роботу – 25 балів.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Формою семестрового контролю є залік.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю
Не передбачено програмою.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична картка дисципліни
«Консультування осіб з віктимною поведінкою»

Разом: 120 год., лекції – 16 год., семінарські заняття – 16 год., самостійна робота - 80 годин, семестровий контроль – залік..

Тиждень					
Модулі	Модуль I «Психологічні основи віктимної поведінки особистості»		Модуль II «Методи діагностики віктимно сті»	Модуль III «Психологічні основи консультування осіб з віктимною поведінкою».	Модуль IV «Консультування осіб з різними типами віктимної поведінки»
Кількість балів за модуль	59 балів		59 балів	59 балів	59 балів
Тема	Зміст і форми віктимної поведінки особистості	Формування віктимної поведінки особистості	Психологічна діагностика особистості з віктимною поведінкою.	Психологічні особливості консультування осіб з віктимною поведінкою. Особливості консультування осіб з віктимною поведінкою у різних психотерапевтичних підходах.	Консультування жертв насилля. Консультування учасників деструктивних культів.
Дати					
Лекції	1 бал	1 бал	2 бали	2 бали	1 бал 2 бали

Семінарські заняття	Зміст і форми віктимної поведінки особистості (10+16бал)	Формування віктимної поведінки особистості (10+16бал)	Психологічна діагностика особистості з віктимною поведінкою. (20+26бали)	Психологічні особливості консультування осіб з віктимною поведінкою (20 +26бали)	Консультування жертв насилля. (10+1 бал)	Консультування учасників деструктивних культів. (10+1 бал)
Самостійна робота	5 + 5 балів	5+5 балів	5+5 балів	5+5 балів	5+5 балів	
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота №1 (25 балів)	Модульна контрольна робота №2 (25 балів)	Модульна контрольна робота №3 (25 балів)	Модульна контрольна робота №4 (25 балів)		
Підсумковий контроль	Залік (загальна сума за курс – 236 балів , застосовується коефіцієнт 2,36)					

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова)

1. Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки / О.І. Бондарчук. – К.: МАУП, 2006. – 92 с.
2. Вакуліч Т.М. Психологія віктимної поведінки./ Т.М. Вакуліч. – К. : Наук. світ, 2009. – 152 с.
3. Ившин В.Г. Виктимология: учебное пособие. / Ившин В.Г. Идрисова С.Ф. Татьяна Л.Г – М.: 2011. – 264 с.
4. Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки : навч. посібник/ Н.Ю. Максимова. – К. : Київський у-нт, 2002. – 308 с.
5. Основы виктимологии: Учебно-методическое пособие. /Сост. Л.Е. Тарасова. – Саратов: 2014. – 173 с.

Додаткова

1. Вакулич Т.М. Виктимное поведение как психологическая проблема./Вакулич Т.М., Лефтеров В.А. http://elibrary.kubg.edu.ua/1137/1/T_Vakulich_V_Lefterov_PTEA_7_IS_IPSP.pdf
2. Одинцова М.А. Типы поведения жертвы. Диагностика ролевой виктимности./ Одинцова М.А. – Бахрах-М, 2013. – 158 с.
3. Ившин В.Г. Виктимология: учебное пособие. / Ившин В.Г. Идрисова С.Ф. Татьяна Л.Г – М.: 2011. – 264 с.
4. Протасова Н.И. Психологическая помощь детям с девиантным поведением : метод. рекомендации/ Н.И. Протасова. – Астрахань : Издательство АГПУ, 2000. – 19 с.
5. Психокорекційні техніки як засіб формування адекватного образу – Я і саморегуляції неповнолітніх з поведінковими девіаціями / (уклад.). Н.М. Апетит. – Чернівці : Рута, 2000. – 41 с.
6. Семья в психологической консультации / Под ред. А.А. Бодалева, В.В. Столина. – М. : Педагогика, 1989. – 208 с.
7. Эйдемиллер Э.Г. Психология и психотерапия семьи / Э.Г. Эйдемиллер, В. Юстицкис. – 2-е изд., расш. и доп.. – СПб. : Питер, 2000. – 656 с.